

MINISZTERELNÖKSÉG
KÖZIGAZGATÁSI ÁLLAMTITKÁR

**Dr. Sulyok Tamás úr,
az Alkotmánybíróság elnöke és**

**Tárgy: IV/00948/2020. számon folyamatban
lévő alkotmányjogi panasz**

Iktatószám: JHÁT-PDF/183/AA /2020

**Dr. Bitskey Botond úr,
az Alkotmánybíróság főtitkára
részére**

Alkotmánybíróság

Budapest
Donáti utca 35-45.
1015

Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Főtitkár Úr!

Az Alkotmánybíróság honlapjára felkerült a IV/00948/2020. számú indítvány, melyben az indítványozó az anyakönyvi eljárásról szóló 2010. évi I. törvény (a továbbiakban: At.) az egyes közigazgatási tárgyú törvények módosításáról, valamint ingyenes vagyonszármazásról szóló 2020. évi XXX. törvény (a továbbiakban: Módtv.) 33. §-ával megállapított, illetve módosított rendelkezései alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kéri az Alkotmánybíróságtól.

Az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 57. §-ának (1b) bekezdésében foglaltak alapján az ügyvel kapcsolatos álláspontomról az alábbiakban tájékoztatom a tisztelt Alkotmánybíróságot.

1. Magyarországon az állami anyakönyvezés alapjait az állami anyakönyvekről szóló 1894. évi XXXIII. törvénycikk teremtette meg, melynek 1. §-a értelmében a törvénycikk szerinti állami anyakönyvek a születések, házasságok és halálesetek közhitelű nyilvántartására és tanúsítására szolgáltak. Az At. a korábban hatályos szabályozással, az anyakönyvekről, a házasságkötési eljárásról és a névviselésről szóló 1982. évi 17. törvényerejű rendelettel egyezően – a családjog anyagi jogi szabályai szerint az ember családi kapcsolatait meghatározó, – a születéssel, a házasságkötéssel, a bejegyzett élettársi kapcsolat létesítésével, valamint a halálessel összefüggő, törvényben meghatározott adatokat, illetve az ezekkel kapcsolatos változásokat határozza meg olyan adatként, amelyet az anyakönyvnek tartalmaznia kell. Az anyakönyv deklaratív hatályú nyilvántartás, arra szolgál, hogy a törvényben meghatározott anyakönyvi eseményeket, illetve az azokkal kapcsolatos adatokat regisztrálja, továbbá ellenkező bizonyításig közhitelűen tanúsítsa a benne foglalt adatok alapjául szolgáló, már bekövetkezett események megtörténtét.

A Módtv.-vel módosított At. 2020. május 29-étől bevezette a születési nem fogalmát. A születési nem eszerint az elsődleges nemi jelleg, illetve kromoszóma alapján meghatározott biológiai nemet foglalja magában. A módosítás – figyelemmel az állami anyakönyvezés elsődleges céljára – egyértelmű helyzetet teremtett azáltal, hogy az anyakönyv a biológiai nemből levezetett születési nemet tartja nyilván.

Az anyakönyvvezető a nemre vonatkozó adatot orvostudományi ismeretekkel rendelkező egészségügyi szakember által bejelentett adattal veszi nyilvántartásba. A nemre vonatkozó adat bejegyzése tehát orvostudományi alapokon nyugvó ténykérdés, vagyis mind a gyermek nemét megállapító orvos részéről, mind az anyakönyvi bejegyzést teljesítő anyakönyvvezető részéről hiányzik a mérlegelés, valamint a szubjektív megítélés lehetősége. A nem meghatározása tehát attól függ, hogy az adott természetes személy melyik nem alapvető biológiai ismertetőjegyeivel (nemi jelleget meghatározó külsődleges és belső jegyek, illetve kromoszóma) rendelkezik.

A biológiai értelemben vett nem az orvostudomány jelenlegi állása szerint nem változtatható meg. Orvostudományi megközelítésből vizsgálva megállapítható, hogy egy biológiailag férfinak vagy nőnek született személy a nemi átalakító műtétet követően sem válik biológiailag ellenkező nemű személlyé. Tekintve, hogy a biológiai nem megváltoztatása orvostudományi szempontból nem lehetséges, így a jogalkotó az anyakönyvi nyilvántartásba bejegyzett és az ellenkező bizonyításig közhitelűen tanúsított adatok megváltoztatását sem tehetné lehetővé, az ugyanis a tudományos tényhellyel ellentétes eredményre vezethetne. Ezzel összefüggésben fontos utalni rá, hogy az Alkotmánybíróság az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésének kibontásakor többször rámutatott, hogy az ott felsorolt tulajdonságok, például a faj, szín, nem, stb. az egyén saját elhatározásától nem függő, megváltoztathatatlan tulajdonságok [42/2012. (XII. 20.) AB határozat [40], 3206/2014. (VII. 21.) AB határozat [27]].

A szabályozás célja tehát – többek között – az orvostudományi alapokon nyugvó születési nem, mint a személy azonosító adatának a regisztrálása és nyilvántartása volt, figyelemmel arra is, hogy a nemet, illetve a nemi identitást érintő egyéb adat kifejezetten anyakönyvben történő nyilvántartásának az Alaptörvényből, illetve a szabályozás céljából levezethető alkotmányos indoka nincs.

A születési nem mint a személyazonosító adatok nyilvántartásának új eleme egy nem megváltoztatható tényhelyzetet rögzít. Mindazon jogok és kötelezettségek, amelyeket jogrendszerünk a biológiai nemhez társít, e meg nem változtatható tulajdonsághoz és nem az azt csupán deklaráló nyilvántartási adathoz kötődnek.

2. Az indítványozó alkotmányjogi panaszában kifejtette, hogy álláspontja szerint a hatályos szabályozás következtében sérül az emberi méltósága, az abból fakadó önrendelkezési és névviselési joga, valamint a magán- és családi élethez való joga. Véleménye szerint ezen alapjogokkal összefüggésben a szabályozás sérti a jogegyenlőség elvét, egyéb helyzetben alapuló hátrányos megkülönböztetést valósít meg, mivel a nem és név állam általi elismerését a transzneműektől megtagadja, míg a nem transznemű emberek nemi elismerését biztosítja.

Az Alkotmánybíróság több határozatban is rámutatott, hogy a magánszférához való jog és a magánélet szabadságához való jog az egyén autonómiájának védelmére szolgáló olyan alapjog, amely az ember veleszületett méltóságából ered [56/1994. (XI. 10.) AB határozat]. A

magánszféra sérelmét jelentheti, ha az állam kellő indok nélkül avatkozik be a magánszféra körébe tartozó viszonyokba [46/1991. (IX. 10.) AB határozat, 36/2005. (X. 5.) AB határozat].

Álláspontom szerint – a fent kifejtettek alapján – a szabályozás annak céljából eredően nem terjedhet ki arra, hogy a természetes személyazonosító adatként nyilvántartott születési nemén túlmenően az indítványozó által kívánt adatot is nyilvántartsa. Ezt az egyén emberi méltóságából eredő magánszférához való jogának védelme indokolja, figyelemmel arra, hogy az egyén nemi identitása és annak kibontakoztatása a személyiség olyan elemét képezi, amellyel összefüggésben az államnak elsősorban be nem avatkozási kötelezettségének kell eleget tennie.

Alapvető különbség van ugyanis a születési nem, mint deklaratív, jogot és kötelezettséget nem keletkeztető, csupán egy – az orvostudomány által alátámasztott módon meg nem változtatható – tényhelyzetet rögzítő nyilvántartási adat és az egyén nemi identitása és annak kibontakozása mint – az At. vonatkozó rendelkezései által nem érintett – alapjog között.

3. A 27/2015. (VII. 21.) AB határozat megállapította, hogy a saját név viseléséhez való jog tartalmát tekintve azt fejezi ki, hogy az egyén meglévő – állam által regisztrált – neve senkitől sem vehető el, s az állam az érintett beleegyezése nélkül a nevet nem is változtathatja meg, tehát az korlátozhatatlan. Az Alkotmánybíróság a névjog egyes elemeit 58/2001. (XII. 7.) AB határozatában értelmezte. E határozat elvi jelentőséggel mutatott rá, hogy a névjog egyes elemei, így például a névváltoztatás már a névjog korlátozható tartományába esnek. E korlátozás alkotmányossága az általános szükségességi-arányossági teszt alapján ítélt meg, kiemelendő azonban, hogy az indítvány e részében tartalmilag a korábban is hatályos, az utónév-változtatás nemtől függő anyakönyvezésének történetileg kialakult szabályozását sérelmezi, azonban e rendelkezéseket nem támadja.

4. Az Alkotmánybíróság egyenlőséggel kapcsolatos gyakorlata szerint a diszkrimináció tilalmába ütközik az azonos szabályozási koncepción belül adott, homogén csoportra nézve eltérő szabályozás, kivéve, ha az eltérésnek ésszerű, kellő súlyú alkotmányos indoka van, azaz nem önkényes [21/1990. (X. 4.) AB határozat]. Az Alkotmánybíróság ezzel összefüggésben kifejtette továbbá, hogy hátrányos megkülönböztetés akkor áll fenn, ha a szabályozás lényeges eleme tekintetében nem azonos az alanyok elbírálása, jogaik és kötelezettségeik meghatározása [8/2000. (III. 31.) AB határozat]. Az Alaptörvény a nemek között két kategóriát ismer el: a férfi és női nemet. Az anyakönyvi nyilvántartással kapcsolatos szabályozás ezzel összhangban írja elő e két kategória azonosítási célú regisztrálásának szükségességét. A szabályozás az indítványozó által megjelölt körre vonatkozó eltérő rendelkezést nem tartalmaz, a hatályos szabályozás tehát az Alaptörvénybe ütköző hátrányos megkülönböztetést álláspontom szerint nem valósít meg.

5. Az indítványozó alkotmányjogi panaszában kifejtette, hogy a nem- és névváltoztatási kérelme benyújtásakor nem volt előrelátható, hogy a jogalkotó az új szabályozást a folyamatban lévő eljárásokra tekintettel is alkalmazni rendeli, amely álláspontja szerint az Alaptörvény B) cikkének (1) bekezdésébe ütközően sérti a jogállamiság elvéből eredő jogbiztonság követelményét. Hivatkozott továbbá arra, hogy az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint akkor elfogadható egy alapjog szükséges és arányos korlátozása, hogyha arra a jogalkotó megfelelő felkészülési időt biztosít.

A 34/2014. (XI. 14.) AB határozat az Alkotmánybíróság Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésén alapuló gyakorlatát a következők szerint összegezte: „A jogállamiság egyik legfontosabb

alkotóeleme a jogbiztonság, amely – egyebek között – megköveteli, hogy a jogalanyoknak meglegyen a tényleges lehetőségük arra, hogy magatartásukat a jog előírásaihoz tudják igazítani, ennek érdekében a jogszabályok a kihirdetésüket megelőző időre nézve ne állapítsanak meg kötelezettséget, illetőleg valamely magatartást visszamenőleges hatállyal ne minősítsenek jogellenesnek”.

Az Alkotmánybíróság gyakorlata töretlen a tekintetben, hogy önmagában az, hogy a jogalanyok másként cselekedtek volna, ha előre láthatták volna, hogy egy jogszabály miként módosul, nem ad módot a jogbiztonság címén az alaptörvény-ellenesség megállapítására. A határozatok rámutattak, hogy a visszaható hatályú jogalkotás tilalmának ilyen kiterjesztő értelmezése alkotmányjogi alapokon nem indokolható [4/2020. (I. 29.) AB határozat [22], 16/2014. (V. 22.) AB határozat [32]].

Az At. Módtv. által megállapított, illetve módosított vonatkozó rendelkezései nem állapítanak meg kötelezettséget, nem korlátoznak alapjogot, s nem minősítenek valamely magatartást jogellenesnek sem visszamenőleges hatállyal, sem a jövőre nézve. A születési nem mint biológiailag meghatározott, meg nem változtatható tényhelyzet az ember jogképessége keletkezése pillanatától adott. Az e tényhelyzethez kapcsolódó jogokat és kötelezettségeket pedig nem a Módtv. által megállapított, illetve módosított, az indítványban támadott rendelkezések keletkeztetik. Következésképpen ezek – a jogképesség kezdetétől megváltoztathatatlanul adott tényhelyzetet rögzítő szabályok – tekintetében fogalmilag kizárt a jogállamiság elvéből eredő jogbiztonság követelményének sérelme, s ekként a visszaható hatályú jogalkotás tilalmába való ütközés, hiszen nem kerül sor kötelezettség megállapítására, illetőleg valamely magatartást visszamenőleges hatállyal történő jogellenessé minősítésére.

6. Az indítványban foglaltakkal összefüggésben elvi jelentőséggel emelendő ki, hogy az Alaptörvény L) cikk (1) bekezdése szerint Magyarország védi a házasság intézményét mint férfi és nő között, önkéntes elhatározás alapján létrejött életközösséget, valamint a családot mint a nemzet fennmaradásának alapját. A hivatkozott bekezdés azt is rögzíti, hogy a családi kapcsolat alapja a házasság, illetve a szülő-gyermek viszony. Ezzel összhangban a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 4:5. § (1) bekezdése úgy rendelkezik a házasságról, hogy az akkor jön létre, ha az együttesen jelen lévő férfi és nő az anyakönyvvezető előtt személyesen kijelenti, hogy egymással házasságot köt. Az Alaptörvénnyel összhangban tehát csak férfi és nő köthet érvényesen házasságot.

Mivel a nem – az indítványozó által sem vitatott módon – biológiailag teljesen nem változtatható meg, az indítványban foglalt értelmezés szerinti nemiség anyakönyvi nyilvántartásban történő jogi elismerése önmagában Alaptörvénybe ütköző helyzetet valósítana meg, tekintettel arra, hogy az figyelmen kívül hagyná a kiemelt alaptörvényi védelmet élvező, keresztény alapokon nyugvó házasság jogintézményének immanens lényegét.

Az Alaptörvény L) cikkében foglaltak szoros kapcsolatban állnak továbbá az Alaptörvény R) cikk (4) bekezdésében foglaltakkal is, vagyis azzal, hogy Magyarország alkotmányos önazonosságának és keresztény kultúrájának védelme az állam minden szervének kötelessége. A keresztény kultúra alapja, hogy az ember, mint teremtett lény férfi vagy női nemű lehet, más kategória sem jogilag, sem ténylegesen nem képzelhető el. Az a megközelítés tehát, amely az emberi nemek tényekre alapozottságát viszonylagossá teszi, ellentétes azokkal az értékekkel, amelyekre Magyarország Alaptörvényének rendelkezései épülnek.

Álláspontom szerint tehát a támadott törvényi rendelkezések az Alaptörvénnyel – a fentiek alapján – összhangban állnak.

Kérem tájékoztatásom szíves elfogadását.

Budapest, 2020. július „ 21. ”

Tisztelettel:

dr. János Márk
közigazgatási államtitkár

